

A Critique on the Book *Microeconomics Analysis*

Hassan Heydari*

Hassan Mirzaei**

Abstract

Translation is one of the most important tools for knowledge transfer, especially for the academic community, so translation of a book like its original version has a special value and importance. One of the most valuable and academic books is "*Microeconomic Analysis*" which is written by Hal.R Varian which is one of the top scientific sources of microeconomics. Ney Publishing has published this book which is translated by Mr. Reza Hosseini and now it is one of the educational resources of microeconomics in postgraduate studies in Iranian universities. Given the valuable position of this book, its translation requires a critical review and this article has tried to evaluate the weaknesses and strengths of this book according to the analytical-descriptive method by quantitative and qualitative analysis. It means discussing the appearance features, writing, edition, idiomatic translations, and text translation. It has been concluded that the translation of this book is quantitatively acceptable, but it has qualitative disadvantages that are not sufficient for the translation of an academic scientific book. It is suggested that due to the numerous editions of the book's translation and its importance, the next editions of this translation should be reviewed and the proposed corrections can be considered.

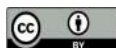
Keywords: Book Critique, Hal Varian, Microeconomic, Reza Hosseini, Translation.

---

* Assistant Professor of Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran,
hassan.heydari@modares.ac.ir

** MA Student of Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran (Corresponding Author),
h.mirzaei@modares.ac.ir

Date received: 27/12/2020, Date of acceptance: 22/05/2021

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

تحلیل انتقادی کتاب تحلیل اقتصاد خرد

حسن حیدری*

حسن میرزائی**

چکیده

ترجمه یکی از ابزارهای مهم انتقال دانش به‌ویژه برای جامعه دانشگاهی است. از این رو، ترجمه یک کتاب مانند اصل آن دارای ارزش و اهمیت خاصی است، یکی از این کتاب‌های بسیار ارزش‌مند دانشگاهی کتاب *تحلیل اقتصاد خرد (Analysis Microeconomic)* اثر هال رونالد واریان است که یکی از منابع علمی برتر اقتصاد خرد به‌شمار می‌رود. نشر این کتاب را با ترجمه آقای رضا حسینی منتشر کرده است و اکنون در دانشگاه‌های ایران یکی از منابع آموزشی اقتصاد خرد در تحصیلات تکمیلی به‌شمار می‌رود. با توجه به جایگاه ارزش‌مند کتاب، ترجمه آن به یک بررسی انتقادی نیاز دارد و این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی و با تکیه بر تحلیل کمی و کیفی، یعنی بررسی ویژگی‌های ظاهری، نگارشی، ویرایشی، برگردان‌های اصطلاحی، و بررسی متن ترجمه کوشیده است تا نقاط ضعف و قوت آن را بررسی کند و به این نتیجه رسیده است که ترجمه این کتاب از لحاظ کمی قابل قبول می‌نماید، اما از لحاظ کیفی ایرادهایی دارد که مناسب با ترجمه یک کتاب علمی دانشگاهی نیست. پیش‌نهاد می‌شود با توجه به چاپ‌های متعدد ترجمه کتاب و اهمیت آن، چاپ‌های بعدی این ترجمه بازبینی شود و موارد اصلاحی پیش‌نهادی مدنظر قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: نقد کتاب، اقتصاد خرد، هال واریان، رضا حسینی، ترجمه.

* استادیار اقتصاد نظری، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران، hassan.heydari@modares.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، h.mirzaei@modares.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۰۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۱

۱. مقدمه

یکی از چالش‌های دانشجویان رشته علوم اقتصادی و دیگر رشته‌های هم‌سو مباحث اقتصاد خرد و تحلیل آن است، زیرا آگاهی مناسب از دانش اقتصاد خرد برای هر اقتصاددانی بسیار ضروری است. با توجه به این‌که متن آموزشی در نظام آموزش دانشگاهی ایران هنوز هم مهم‌ترین ابزار آموزش و دربردارنده محتوای برنامه‌های درسی است (جعفری هرندی و دیگران ۱۳۸۷: ۵۵)، در نتیجه تحلیل محتوا و ترجمه کتاب‌های آموزشی می‌تواند در جایگاه خود در جهت بهبود یادگیری دانشجویان نقش اثرگذاری را ایفا کند. هم‌چنین، هر اثر علمی را می‌توان از ابعاد مختلفی مورد بحث قرار داد.

کتاب *تحلیل اقتصاد خرد*، اثر هال رونالد واریان (Hal.R Varian)، یکی از منابع اقتصاد خرد در مقطع کارشناسی ارشد است که توسط دکتر رضا حسینی ترجمه شده و مورد توجه بسیاری از استادان و دانشجویان رشته علوم اقتصادی قرار گرفته است. هدف از نقد ترجمه این کتاب حفظ نقاط قوت و بازنگری نقاط ضعف در چاپ‌های بعدی و هم‌چنین استفاده بهتر خوانندگان از این کتاب است. در این نوشتار، سعی بر آن است که با رویکردی نقادانه به روش توصیفی-تحلیلی، نقاط قوت و ضعف این اثر بررسی شود که می‌توان آن را «مطالعه عمیق انتقادی» اطلاق کرد (واعظ برزانی و مقدم ۱۳۸۸). پرسش اصلی مطرح شده در این پژوهش این است که آیا این کتاب از نظر ترجمه ویژگی‌های یک کتاب مناسب و قابل فهم را برای دانشجویان دارد؟

۲. پیشینه تحقیق

بررسی و مرور مطالعات گذشته می‌تواند بسیار مفید و اثربخش باشد و ابعاد مختلف موضوع را روشن کند. در زمینه اقتصاد خرد مقالات بسیاری چاپ و کتاب‌های متعددی نوشته و ترجمه شده است که موضوع بحث ما نیست، اما در خصوص نقد کتاب‌های اقتصادی مطالعاتی صورت گرفته است و در این بخش به مواردی از آن‌ها اشاره می‌شود که در روند نوشتار کمک بسیاری کرده‌اند.

محمد واعظ برزانی در سال ۱۳۹۲ مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی و نقد کتاب اقتصاد کلان» نوشته است و در آن کتاب *اقتصاد کلان*، تألیف محمد طیبیان، که یکی از کتاب‌های معروف در سطح کارشناسی اقتصاد است، به روش توصیفی-تحلیلی ضمن

معرفی اثر نقاط ضعف و قوت آن بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد که این اثر از حیث محتوایی فاقد مسائل مهمی هم‌چون رعایت ترتیب، تنظیم، و انسجام جزئی و کلی در طرح موضوعات است و تأکید غیررروش‌مندی بر بعضی دیدگاه‌ها دارد (واعظ برزانی ۱۳۹۲: ۱۳۵). هم‌چنین، واعظ برزانی در مقاله‌ای دیگری با عنوان «نقد و بررسی کتاب سیر تحول در تجزیه و تحلیل‌های اقتصاد کلان»، که در مجله فرهنگ؛ ویژه اقتصاد به چاپ رسیده است، نتیجه گرفته است:

باتوجه به توضیحات داده شده، با محتوای موجود، نه تنها دانشجویان، بلکه محققان هم به سختی با متن ارتباط پیدا می‌کنند. درعین حال، اثر می‌تواند بالقوه به عنوان یک متن کمک درسی اقتصاد کلان مقاطع تحصیلات تکمیلی کاربرد داشته باشد (واعظ برزانی ۱۳۸۷: ۳۴۶).

هم‌چنین، باتوجه به مشکل ذاتی کتاب و محدودیت‌های پیش‌رو پیش‌نهادهایی در جهت بهبود امکان درک منظم و بهتر خواننده ارائه شده است.

وحید مقدم و هادی امیری در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و نقد کتاب اقتصاد به روایت دیگر» در پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی سال ۱۳۹۶، کتاب *اقتصاد به روایت دیگر*، تألیف موسی غنی‌نژاد، را نقد و بررسی کرده‌اند که آن را به عنوان یکی از معدود کتاب‌های خوش‌خوان به زبان فارسی دانسته‌اند که با یک جهت‌گیری فکری خاص اندیشه نوزده اقتصاددان مشهور و کم‌تر شناخته شده را بررسی کرده‌اند. در نتیجه این کتاب را به منزله یک متن تأثیرگذار و روشن‌گر اندیشه‌های دسته بزرگی از اقتصاددانان مؤثر در سیاست‌گذاری اقتصادی ایران به‌شمار آورده‌اند (مقدم و امیری ۱۳۹۶: ۱۸۵).

هم‌چنین، مقالات دیگری در نقد کتاب‌های اقتصادی وجود دارد که معمولاً در مجله پژوهش‌نامه انتقادی چاپ شده است و مجال بررسی آن‌ها در این جا نیست، اما در زمینه نقد ترجمه یک کتاب اقتصادی مهم هیچ مقاله‌ای یافته نشد. باتوجه به اهمیت و فراوانی ترجمه کتاب‌های مهم اقتصادی به نظر می‌آید که نقد و بررسی این ترجمه‌ها مهم و اساسی است و می‌بایست به آن توجه کرد، زیرا این کتاب‌ها نقش مهمی را در شکل‌گیری اندیشه اقتصادی در جامعه دانشگاهی ایران ایفا می‌کنند. از این رو، این پژوهش در این زمینه تحقیقی نوین به‌شمار می‌رود.

۳. معرفی کتاب

۱.۳ معرفی نویسنده

هال واریان، متولد ۱۹۴۷، اقتصاددانی متخصص در حوزه اقتصاد خرد و اقتصاد اطلاعات است. او سوابق فراوان و افتخارات بسیاری در زندگی خود کسب کرده که از جمله آن‌هاست: ریاست دانشکده مدیریت و سیستم‌های اطلاعات در دانشگاه برکلی کالیفرنیا (Berkeley) طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰، اقتصاددان ارشد در شرکت گوگل از سال ۲۰۰۷ تاکنون، و هم‌چنین مدرک دکتری افتخاری نیز از مؤسسه فناوری کارلسروهه (KIT) و دانشگاه اولو (Oulu) دریافت کرده است. او در سال ۲۰۱۰ در مرتبه استادتمام از دانشگاه برکلی کالیفرنیا بازنشسته شد. از کتاب‌های تألیف شده به قلم وی می‌توان به *اقتصاد خرد میانه و تحلیل اقتصاد خرد* اشاره کرد.

۲.۳ ویژگی‌های کتاب

به گفته نویسنده، کتاب *تحلیل اقتصاد خرد* نخستین بار در سال ۱۹۷۷ در نشر کتاب نورتون چاپ شده است و پس از پانزده سال (۱۹۹۲) نویسنده تغییراتی را در چاپ سوم کتاب لحاظ کرده است که شامل تغییرات ساختاری و اساسی می‌شود. تغییرات ساختاری شامل تنظیم دوباره فصل‌های کتاب به فصل‌های بیش‌تر و تغییرات اساسی کتاب بازنویسی مطالب، توضیح بیش‌تر در برخی از بخش‌ها، و اضافه کردن مطالب جدید در چاپ سوم است. این کتاب شامل ۲۷ فصل است و در انتهای هر فصل تمرین‌های مربوط به آن مباحث وجود دارد که پاسخ آن‌ها در انتهای کتاب قابل مشاهده است. نیمه اول کتاب (از ابتدا تا پایان فصل دوازدهم) مطالب اساسی اقتصاد خرد را بیان می‌کند که به گفته نویسنده این مطالب برای هر اقتصاددانی مفید است. از ابتدا تا فصل ششم مطالب مربوط به بخش تولید است که فصل اول با عنوان «فناوری» درخصوص روش‌هایی برای نشان دادن امکانات تولیدی بنگاه و جنبه‌های اقتصادی مربوط به فناوری بنگاه است. فصل دوم و سوم کتاب درخصوص حداکثرکردن سود و تابع سود است که مطالب اصلی آن بیان مشکلات حداکثرکردن سود از روش لاگرانژ، ایستای مقایسه‌ای با استفاده از شرط‌های مرتبه اول، ویژگی‌های توابع عرضه و تقاضا، ویژگی‌های تابع سود، و نظریه پوش است. فصل چهارم درخصوص رفتار بنگاه حداقل‌کننده هزینه و تحلیل حساب دیفرانسیل حداقل کردن هزینه است و فصل پنجم نیز درباره تابع هزینه است و رفتار تابع هزینه را نسبت به مؤلفه‌های

مقدار و قیمت آن بررسی کرده است که مباحث اصلی آن شامل هندسه هزینه‌ها، توابع تقاضای شرطی عوامل، قیمت‌های عوامل، و توابع هزینه می‌شود. فصل ششم نیز با عنوان دوگانگی در رابطه با به‌دست‌آوردن فناوری تولید با استفاده از تابع هزینه است.

از فصل هفتم تا دهم مطالب دربارهٔ بخش تقاضاست. فصل هفتم با عنوان «حداکثرکردن مطلوبیت» یکی از مهم‌ترین فصل‌های این کتاب است که رفتار مصرف‌کننده را مورد بررسی قرار می‌دهد و مطالب مهم آن شامل مطلوبیت غیرمستقیم، برخی از اتحادهای مهم، و توابع مطلوبیت متری پول است. فصل هشتم کتاب درخصوص بررسی ایستای مقایسه‌ای رفتار مصرف‌کننده، معادلهٔ اسلاتسکی، مسئلهٔ انتگرال‌پذیری، دوگانگی در مصرف، و رجحان آشکار است. فصل نهم در رابطه با رفتار تقاضاست و از مطالب مهم آن می‌توان به دارایی‌ها در محدودیت بودجه و جمع‌سازی میان کالاها و مصرف‌کنندگان اشاره کرد. فصل دهم نیز در مورد بررسی رفاه مصرف‌کننده روش‌های عمومی‌تری را نسبت به مازاد مصرف‌کننده بیان می‌کند. سرفصل‌های مهم این فصل شامل تغییرات جبرانی و معادل، مازاد مصرف‌کننده، و مطلوبیت شبه‌خطی است. فصل یازدهم به چگونگی نظریهٔ انتخاب مصرف‌کننده در شرایط نااطمینانی می‌پردازد و فصل دوازدهم با عنوان «اقتصادسنجی» در مورد استفاده از بینش علمی بسط‌یافته در فصل‌های گذشته است و برای کمک به برآورد روابطی است که رفتار بهینه‌سازی امکان دارد آنان را به‌وجود آورده باشد.

فصل‌های یکم تا دوازدهم درخصوص رفتار حداکثرکنندهٔ عوامل اقتصادی فردی، یعنی بنگاه‌ها و مصرف‌کنندگان، است. فصل سیزدهم با عنوان «بازارهای رقابتی» شروع مسئله‌ای دربارهٔ چگونگی تعیین قیمت‌های بازار توسط فعالیت‌های عوامل اقتصادی فردی است که در آن مباحث اصلی این بازار که شامل تعادل بازار، تابع عرضهٔ صنعت، تعدیل بازار به دلیل ورود بنگاه‌های جدید، تحلیل رفاه، و کارایی پارتوست. فصل چهاردهم در مورد بازار انحصاری است که در آن علاوه بر تعادل بازار رفاه و ستاده، تأثیر کیفیت در رفاه، تبعیض قیمت درجهٔ اول، دوم، و سوم، و تغییرات رفاه کل بر اثر تبعیض قیمت بررسی شده است. در فصل‌های قبلی نظریهٔ تصمیم‌گیری بهینهٔ یک عامل اقتصادی منفرد در محیط‌های ساده بررسی شد و در فصل پانزدهم این تصمیم‌ها در محیطی پیچیده‌تر با عنوان نظریهٔ بازی‌ها بحث می‌شود که از سرفصل‌های مهم آن می‌توان از تعادل نش و محاسبهٔ آن، بازی‌های متوالی، و بازی‌ها با اطلاعات ناقص نام برد. ذکر این نکته لازم است که در این فصل مثال‌های زیادی از جمله مثال‌های معروف معمای زندانی، بازی شیر یا خط، و... نیز یاد شده است. فصل شانزدهم تحت عنوان انحصار چندجانبه به مطالعهٔ واکنش‌های بازار با تعداد

اندکی بنگاه می‌پردازد که تقریباً به‌طور کامل برپایه فصل قبلی، یعنی نظریه بازی‌ها، است. در فصل هفدهم نیز با عنوان «مبادله» به بررسی مدل تعادل عمومی، تعادل والر، قضیه اول و دوم اقتصاد رفاه، کارایی پارتو، حساب دیفرانسیل، و حداکثرکردن رفاه پرداخته شده است. فصل هیجدهم با عنوان «تولید» مربوط به بسط مدل تعادل عمومی به اقتصاد تولیدی است که در آن ابتدا چگونگی مدل رفتار بنگاه، سپس چگونگی مدل رفتار مصرف‌کننده، و در نهایت چگونگی اصلاح قضایای وجود کارایی در چنین اقتصادی بحث شده است. در فصل نوزدهم با عنوان «زمان» مباحثی در مورد رفتار مصرف‌کننده در طول زمان که شامل ترجیحات بین‌دوره‌ای، بهینه‌سازی بین‌دوره‌ای، تعادل عمومی در طول زمان، و تعادل عمومی بر روی حالت‌های طبیعی است. در فصل بیستم با عنوان «بازارهای دارایی» چگونگی تعیین تفاوت‌ها در قیمت‌های دارایی‌ها با استفاده از روش تعادل عمومی مورد بحث قرار گرفته است. فصل بیست‌ویکم که «تحلیل تعادل» نام دارد، نخست رابطه هسته اصلی را که تعمیمی از مجموعه پارتو است با تعادل والر بررسی می‌کند و در ادامه رابطه بین تحدب‌پذیری، اندازه، و هم‌چنین شرایطی که در آن فقط یک تعادل والر وجود دارد، مورد بحث واقع می‌شود. مبحث آخر نیز درباره پایداری تعادل عمومی است. در فصل بیست‌ودوم با عنوان «رفاه» مطالبی که در فصل‌های دیگر کتاب به‌خوبی شرح داده نشده بررسی شده است که شامل مطالبی در مورد معیار جبرانی، اثرات رفاه ناشی از تغییر ستاده یا قیمت، و مسئله مالیات‌بندی است. فصل بیست‌وسوم در مورد کالاهای عمومی است که درباره تخصیص منابع کالاهای عمومی بحث می‌کند. فصل بیست‌وچهارم نیز در خصوص پی‌آمدهای خارجی و بررسی راه‌حلی برای مسئله پی‌آمدهای خارجی، مکانیزم جبران، و شرایط کارایی در صورت وجود پی‌آمدهای خارجی است. در فصل بیست‌وپنجم، که در واقع فصل آخر این کتاب از نظر مباحث اقتصاد خرد است، با عنوان «اطلاعات»، مباحث مربوط به اقتصاد اطلاعات بررسی شده است که بیش‌تر این مطالب مربوط به اطلاعات نامتقارن است.

از ویژگی‌های خوب این کتاب اهتمام به مباحثی مانند اقتصادسنجی، ریاضیات، و بهینه‌سازی است که در کتاب دیگر نویسنده با عنوان *اقتصاد خرد میانه*، با ترجمه پورمقیم و منتشرشده توسط نشر نی، نیز وجود دارد که فصل آخر آن پیوست ریاضی را جهت فهم بهتر فراگیران اضافه کرده است. یادآوری می‌شود که کتاب *تحلیل اقتصاد خرد تکمیل‌کننده* مباحث کتاب *اقتصاد خرد میانه* است و در سطح پیشرفته‌تری قرار دارد. از این‌رو، نویسنده این کتاب به دانشجویان سفارش می‌کند که برای درک بهتر مطالب این کتاب به کتاب *اقتصاد خرد میانه* مراجعه کنند.

۳.۳ مقایسه با آثار مشابه

به منظور درک بهتر محتوای یک کتاب لازم است که محتوای آن با سایر کتاب‌های مشابه مقایسه و سنجیده شود. نخستین تفاوت کتاب *تحلیل اقتصاد خرد* هال واریان با سایر کتاب‌های شناخته‌شده اقتصاد خرد شروع با بخش تولیدکننده است، حال آن‌که دیگر کتاب‌های مطرح در این زمینه با بخش مصرف‌کننده آغاز کرده‌اند. کتاب‌های *نظریه و مسائل اقتصاد خرد* از دومینیک سالواتوره، *نظریه اقتصاد خرد* اثر والتر نیکلسون و کریستوفر اسنایدر، *نظریه اقتصاد خرد* اثر جیمز هندرسون و ریچارد کوانت، *نظریه اقتصاد خرد* اثر آندرو مس - کال، مایکل وینستون، و جری گرین با بخش مصرف شروع شده است، اما کتاب *تحلیل اقتصاد خرد* هال واریان با بخش تحلیل رفتار تولیدکننده آغاز شده و نویسنده در این باره توضیحی نداده است. البته در کتاب *اقتصاد خرد* میانه، مانند سایر کتاب‌های شناخته‌شده، بخش اول آن درباره رفتار مصرف‌کننده است. شاید به این دلیل بوده است که این کتاب تکمیل‌کننده کتاب *اقتصاد خرد* میانه است. لذا با رفتار تولیدکننده شروع می‌کند تا قابلیت فهم بهتری برای خواننده ایجاد کند، زیرا رفتار تولیدکننده از رفتار مصرف‌کننده قابل‌درک‌تر است. در نتیجه، نویسنده مباحث بخش مصرف‌کننده را تا حدی به بخش تولیدکننده تعمیم داده است و می‌توان نمونه آن را در فصل هفتم تحت عنوان «حداکثرکردن مطلوبیت» مشاهده کرد، اما در هر حال حداکثرسازی سود و مانند آن هدف نهایی نیست و با در نظر گرفتن این‌که تولیدکننده خود از حداکثرکردن سود مطلوبیت یا رضایت‌خاطر کسب می‌کند، در نتیجه او نیز به دنبال حداکثرکردن مطلوبیت خود است (عزتی ۱۳۹۷: ۱۹۶). بنابراین، در یک کتاب *اقتصاد خرد* جایگاه تحلیل رفتار مصرف‌کننده بهتر است در آغاز آن باشد.

این کتاب در میان کتاب‌های ذکر شده در بالا به کتاب‌های مس - کال (۱۹۹۵)، دانشگاه آکسفورد) و نیکلسون (۲۰۰۵) با همکاری کریستوفر اسنایدر، انتشارات تامسون) نزدیک‌تر است، زیرا برای دوره‌های تحصیلات تکمیلی مطرح شده‌اند و در مقایسه با آنان حجم کم‌تری دارد. همان‌طور که گفته شد، این کتاب تکمیل‌کننده کتاب دیگر همین نویسنده است و به تنهایی در برخی از قسمت‌ها جامعیت دو کتاب فوق را ندارد و بیش‌تر مطالب مربوط به سطح کارشناسی ارشد را در خود جای داده است.

بخش تولید در این کتاب، برخلاف سایر فصل‌ها، نسبت به کتاب مس - کال از مباحث بیش‌تر و کامل‌تری برخوردار است. از سوی دیگر، کتاب *اقتصاد خرد* مس - کال

مطالب، توضیحات، و نمودارهای بیش‌تری دارد، زیرا به جزئیات بیش‌تری پرداخته است. کتاب *اقتصاد خرد نیکلسون* مطالب را از پایه آغاز کرده و تا سطح پیشرفته ادامه می‌دهد و اکثر مطالب مهم اقتصاد خرد را دارد، اما مطالب کتاب *تحلیل اقتصاد خرد* هال واریان تاحدی دشوارتر و پیشرفته‌تر است و این کتاب بیش‌تر برای تحصیلات تکمیلی مناسب است. برای مثال، کتاب هال واریان بر روی تابع مطلوبیت غیرمستقیم تأکید بیش‌تری دارد و به اتحادهای مهم مانند اتحاد روی (Roy's identity) و مباحث مربوط به ایستای مقایسه‌ای در مقایسه با کتاب *اقتصاد خرد نیکلسون* اهمیت بیش‌تری داده است.

می‌توان نتیجه گرفت که کتاب *تحلیل اقتصاد خرد*، اثر هال واریان، از دیگر کتاب‌های مطرح برای تحصیلات تکمیلی جایگاه مطلوبی دارد و مطالب آن در سطح مناسبی از نظر علمی نگارش شده است. مباحث این کتاب از کتاب *اقتصاد خرد نیکلسون* پیشرفته‌تر است ولی از کتاب مس - کالل تاحدودی در سطح پایین‌تری قرار دارد.

مباحث کتاب *تحلیل اقتصاد خرد* هال واریان ماهیتاً تضاد و تناقضی با مباحث مطرح‌شده در اقتصاد خرد اسلامی ندارد. در کتاب *تحلیل رفتارهای اقتصادی در چهارچوب اسلامی*، اثر مرتضی عزتی، مباحث پایه‌ای اقتصاد خرد یعنی رفتار مصرف‌کننده و تولیدکننده با توجه به تأثیر باورهای دینی در آن‌ها بررسی می‌شود و در فصل دوم نتیجه‌گیری شده است که چهارچوب عقلانیت تعریف‌شده و فروض تابع رجحان مصرف‌کننده با عقلانیت اسلامی ناسازگار نیست (عزتی ۱۳۹۷: ۲۹-۸۰).

۴.۳ معرفی مترجم

رضا حسینی متولد ۱۳۴۴ در اسلام‌آباد و فارغ‌التحصیل مقطع دکتری رشته اقتصاد بین‌الملل، پول، و بانک‌داری از دانشگاه تربیت مدرس تهران است. او از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۱ در سیمت‌های مختلفی، از جمله رئیس اداره کل مدیریت ریسک و رئیس اداره کل رفاه کارکنان بانک کشاورزی، بوده است. وی از سال ۱۳۹۱ تاکنون در سیمت مدیر امور مالی و پشتیبانی بانک کشاورزی خدمت کرده است. هم‌چنین، عضو شورای پژوهشی، شورای عالی مبارزه با پول‌شویی، و شورای عالی بانک‌داری اسلامی بانک کشاورزی است.

۴. تحلیل کمی

بیان نقاط ضعف و قوت شکل ظاهری یک کتاب می‌تواند در جایگاه خود مفید واقع شود، زیرا رفع ایرادهای ظاهری آسان است و تأثیر مطلوبی در جذاب‌تر شدن کتاب برای خواننده خواهد داشت. تحلیل شکلی اثر از ابعاد مختلفی بررسی می‌شود که شامل مشخصات ظاهری، فهرست مطالب، قلم نوشتار، نوع صفحه‌آرایی، اشتباهات ویرایشی و نگارشی، و سایر ویژگی‌های شکلی اثر است. کتاب ترجمه‌شده توسط دکتر حسینی در قطع وزیری و جلد شومیز در انتشارات نی به چاپ رسیده است. نشر نی یکی از ناشران نام‌دار ایران است که در سال ۱۳۶۳ تأسیس شده و تاکنون در حوزه‌های مختلفی بیش از ۱۵۰۰ کتاب را منتشر کرده است. در این مقاله چاپ هشتم این کتاب مورد بررسی قرار گرفته می‌شود.

مهم‌ترین ویژگی ظاهری اثر قطع خوب و صفحه‌آرایی مناسب آن است و اصول نگارشی در آن به‌خوبی رعایت شده است. البته تاحدی تعداد خطوط در صفحات کتاب زیاد است و باعث کوچک شدن اندازه قلم شده است، اما واضح است که این امر به دلیل دوری از افزایش حجم کتاب انجام شده است. هم‌چنین، در صفحات زوج عنوان کتاب و در صفحات فرد عنوان فصل در بالای هر صفحه نوشته شده است. این اثر به دور از ایرادهای شکلی نیست که در این بخش به مواردی از آن‌ها اشاره می‌شود. نخستین ایراد شکلی، عدم مطابقت میان فهرست مطالب و عناوین است، به گونه‌ای که برخلاف کتاب اصلی در فهرست مطالب، مثال‌ها، تمرین‌ها، و زیرعناوین آورده نشده است و باعث کاهش سهولت در پیدا کردن عنوان مورد نظر خواننده می‌شود. نکته دیگر این است که بخش پیوست‌های نمایه‌ای (index)، که بسیار مهم است و در انتهای کتاب انگلیسی وجود دارد و می‌تواند در یافتن اصطلاحات مورد نظر در متن کتاب مفید باشد، ترجمه نشده است و مترجم توضیحی در این خصوص نیز نداده است.

ایراد قابل توجه دیگر نبود رویه واحد در ارائه نمودارهاست. در زبان فارسی می‌بایست ترتیب شکل‌ها و نمودارها از راست به چپ باشد و این امر در موارد بسیاری در ترجمه کتاب رعایت شده است، اما در برخی از نمودارها نه تنها رعایت نشده (یعنی نمودارها به همان شکل کتاب انگلیسی از چپ به راست ارائه شده است)، بلکه ترتیب آن‌ها نیز مشخص نشده است، برای مثال، نمودار ۵-۱ در صفحه ۷۸، علاوه بر این که ترتیب قرار گرفتن شکل‌ها از چپ به راست است، در متن مربوطه از نمودار الف، ب، و ج سخن گفته شده، اما در شکل مشخص نشده که کدام نمودار الف، کدام یک ب، یا ج است و

انتظار می‌رود که توضیح «الف» مربوط به شکل سمت راست باشد، اما مربوط به شکل سمت چپ است و این باعث می‌شود که بخشی از وقت خواننده صرف تطابق نمودار، متن، یا موجب گمراهی او شود، درحالی‌که بهتر است یادگیری به‌شکل آسان‌تر و روان‌تری رخ دهد. مشابه بالا در نمودارهای ۱-۶ صفحه ۹۳ و ۳-۱۵ در صفحه ۳۲۰ نیز دیده می‌شود.

۱.۴ بررسی نگارشی

در مجموع نگارش ترجمه کتاب قابل قبول می‌نماید، اما این اثر به‌دور از ایرادهای نگارشی هم نیست؛ مانند تغییر اندازه قلم (فونت) بدون دلیل در وسط متن که نمونه آن در صفحه ۳۰ وجود دارد. برخی از این نواقص نگارشی باعث تأثیر در معنی نیز شده است، برای مثال، صفحه ۳۳۰ درخصوص منحنی واکنش بنگاه ۱ می‌بایست همانند رابطه ریاضی یادشده $f_1(y_2)$ باشد، اما در متن $f_1(y_1)$ نوشته شده است.

نمونه دیگر در صفحه ۲۴۸ کتاب انگلیسی در زیر شکل قسمت توضیح آن دیده می‌شود که ترجمه جمله زیر در صفحه ۲۸۵ کتاب فارسی است:

‘Panel A depicts the solution if self-selection is not a problem’.

ترجمه کتاب به‌صورت «نمودار (الف) راه‌حلی را نشان می‌دهد که اگر خودگزینی مسئله‌ای نباشد».

در آن از واژه «مسئله‌ای» استفاده شده که با توجه به متن اصلی کتاب به‌نظر می‌رسد که منظور مترجم از آن «مسئله‌ای» بوده است، هم‌چنین، در جملات شرطی بهتر است که جمله پایه ابتدا باشد و بعد از آن جمله پیرو آورده شود. از طرفی، جمله بالا ایرادی در ترجمه نیز دارد که در بخش تحلیل کیفی به آن پرداخته خواهد شد.

۲.۴ بررسی ویرایشی

از نکات مثبت این کتاب می‌توان به رعایت نکات ویرایشی آن، مانند رعایت نیم‌فاصله‌ها، علائم نگارشی، و رویه ثابت درخصوص استفاده از نشانه جمع «ها» اشاره کرد و این دقت باعث شده که این کتاب ایرادهای ویرایشی مهمی نداشته باشد و خواندن آن را از این جهت آسان و روان نماید، اما نکات کوچکی وجود دارد که رعایت آن می‌تواند اثر را

ارزش مندتر کند. برای مثال، در بخش‌هایی از کتاب بعد از علامت درنگ‌نما (کاما) «واو» عطف آورده شده است یا در برخی موارد از نشانه جمع «ها» به صورت پیوسته (بدون فاصله) استفاده شده است که براساس دستورخط ویرایش زبان و ادب فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی، در کلماتی که به «ط» یا «ظ» ختم می‌شود، نشانه جمع «ها» باید به صورت جدا مورد استفاده قرار گیرد، مانند کلمه «شرطها» که در این کتاب به صورت «شرطها» به کار رفته است.

۵. تحلیل کیفی

می‌توان گفت بررسی ویژگی‌های محتوایی یک کتاب مهم‌ترین بخش از نقد آن اثر است. در این بخش قسمت‌هایی از ترجمه، که در معنی و محتوای کتاب تأثیر گذاشته است، بررسی خواهد شد. از نقاط قوت آن می‌توان به این اشاره کرد که مترجم معادل انگلیسی اکثر اصطلاحات مهم را که در فهم بهتر کمک می‌کند، در پاورقی آورده است و این امر باعث آشنایی بهتر دانشجویان با واژگان و اصطلاحات تخصصی می‌شود. تحلیل ترجمه اثر در بخش‌های مختلفی، شامل بررسی برگردان‌های اصطلاحی، بررسی ترجمه، و روشنی و رسایی جملات، انجام خواهد گرفت.

۱.۵ برگردان‌های اصطلاحی

استفاده از برگردان‌های اصطلاحی مناسب در این کتاب به خوبی دیده می‌شود، مانند اصطلاح «pennies matching» که مترجم آن را در صفحه ۲۹۹ به «بازی شیر یا خط» ترجمه کرده است. چون این اصطلاح یک تعبیر است که معادل دقیق آن همین «بازی شیر یا خط» می‌شود، درحالی‌که معنای واژگانی آن که «تطبیق سکه‌ها» در فارسی نامأنوس بوده و منظور همان بازی شیر یا خطی است که مترجم آن را به درستی به کار برده است. هم‌چنین، اصطلاح «trade off» که در صفحه ۳۸۴ به «بده-بستان» ترجمه شده است. در اکثر نوشتارهای فارسی، استفاده از واژگان بیگانه به چشم می‌خورد و این کتاب نیز از آن مصون نیست. موارد متعددی از واژه‌های بیگانه مانند «تکنولوژی»، «مکانیزم»، «سیستماتیک»، و «نرمالیزه» در متن دیده می‌شود که بهتر است به ترتیب از «فناوری»، «سازوکار»، «نظام‌مند»، و «عادی‌شده» استفاده شود. هم‌چنین، در صفحه ۴۵۹ مترجم از واژه «اورتگنال» استفاده کرده است که بهتر است از واژه «متعامد» استفاده شود. برخی از معادل‌های نامناسبی که در

ترجمه کتاب استفاده شده است به نوعی باعث سردرگمی خواننده می‌شود. برای مثال، در صفحه ۲۷۱ کتاب انگلیسی در این جمله:

‘each producer has an incentive to dump extra output’.

که ترجمه آن در صفحه ۳۱۳ وجود دارد، کلمه «dump» به صورت «دامپینگ» ترجمه شده است و بهتر است از معادل فارسی آن یعنی «قیمت‌شکنی» استفاده شود یا این‌که در پاورقی آورده شود. هم‌چنین، در صفحه ۳۳۱ واژه «distinctions» به صورت «تمیزگذاری‌ها» ترجمه شده، اما این معادل از معنی چندانی برخوردار نبوده و بهتر است از «تمایزها» استفاده شود.

مورد بعدی در صفحات ۴۲۵ و ۴۳۳ قابل مشاهده است که در آن واژه «risk premium» به صورت «پریم ریسک» ترجمه شده است، واژه «premium» معانی متفاوتی دارد که شامل «پاداش» و «حق بیمه» است و زمانی که مترجم این واژه را به صورت «پریم» ترجمه کند، مشخص نمی‌شود که منظور نویسنده کدام یک از معانی فوق بوده است. هم‌چنین، در صفحه ۴۳۰ همین واژه به صورت «حق بیمه ریسکی» ترجمه شده و با توجه به این‌که عنوان فصل «بازارهای دارایی» است، در علوم مالی منظور از واژه «risk premium» مقدار بهای اضافی است که یک فرد به دلیل پذیرش ریسک دریافت می‌کند که به آن «صرف ریسک» می‌گویند (Hayes 2020).

در مورد بالا، علاوه بر ایراد ترجمه‌ای، می‌توان به به‌کارنگرفتن رویه واحد در کاربرد اصطلاحات اشاره کرد و همین در صفحات ۷۷ و ۱۰۲ نیز دیده می‌شود، به طوری که در صفحه ۷۷ اصطلاح «geometric of costs» به صورت «تحلیل هندسی هزینه‌ها» ترجمه شده است و در صفحه ۱۰۲ اصطلاح «duality Geometric of» به صورت «هندسه دوگانگی» ترجمه شده است، در حالی که در کتاب انگلیسی هر دو ترکیب یکسانی دارند و بهتر بود هر دو به یک شکل ترجمه می‌شدند، درخور توجه است که هر دو آن‌ها در عنوان متن آمده است.

۲.۵ بررسی متن ترجمه

استفاده از جمله‌بندی‌های واضح و قابل فهم در امر ترجمه ویژگی اصلی هر کتاب ترجمه‌ای است، به خصوص اگر کتاب دانشگاهی باشد. با توجه به پیچیده بودن دانش اقتصاد خرد، می‌توان گفت که این کتاب از نظر جمله‌بندی در وضعیت مطلوبی قرار دارد، اما اقتصاد خرد

در تمامی مقاطع تحصیلی رشته اقتصاد از اهمیت بالایی برخوردار است و لازم است در تدوین و ترجمه محتوای آموزشی در این شاخه دقت بیش‌تری صورت گیرد. در این بخش نمونه‌هایی از اشتباهات ترجمه‌ای، ابهام معنایی، و برخی از مواردی بیان خواهد شد که ترجمه بهتر در خصوص آن‌ها لازم است. تعدادی از این موارد با بخش قبلی مشترک‌اند که در همان بخش به برخی از آن‌ها پرداخته شد.

در صفحه ۳۱ واژه «locally concave» به شکل «محدب موضعی» ترجمه شده است، اما واژه «concave» به معنی مقعر است و این اشتباه آشکاری است، زیرا معنا به‌طور کامل برعکس مقصود کتاب اصلی است، درحالی‌که در همان صفحه در قسمتی دیگر این واژه به شکل «مقعر موضعی» ترجمه شده که درست است و هم‌چنین مورد بعدی در این خصوص که می‌توان به ترجمه نادرست آن اشاره کرد، در صفحه ۱۴۹ در نمودار ۵-۸ وجود دارد، به‌طوری‌که واژه «affordable» در داخل شکل به صورت «قابل عرضه» ترجمه شده که نادرست است، اما در زیر همان شکل به صورت «قابل تهیه» ترجمه شده و معنی درست نیز همین است.

جمله زیر از صفحه ۹۴ اصل کتاب انگلیسی گرفته شده است:

'When we write $x \succcurlyeq y$, we mean "the consumer thinks that the bundle x is at least as good as the bundle y '.

ترجمه آن که در صفحه ۱۰۸ کتاب فارسی وجود دارد، به این صورت است:

«وقتی عبارت $x \succcurlyeq y$ را می‌نویسیم، معنی آن این است که "مصرف‌کننده فرض می‌کند سبد x حداقل به اندازه سبد y است».

در بالا نویسنده از اصطلاح «as good as» استفاده کرده، ولی مترجم آن را «به‌اندازه» ترجمه کرده است؛ یعنی فقط به ارزش کمی توجه کرده و به مفهوم خوب‌بودن و ارزش کیفی اشاره‌ای نکرده است، درحالی‌که نویسنده اثر به ارزش کیفی و رجحان آن توجه داشته و این امر باعث شده است که منظور نویسنده به‌درستی رسانده نشود. عبارت « $x \succcurlyeq y$ » به معنی ترجیح سبد x به سبد y است؛ یعنی سبد x حداقل به خوبی سبد y یا حداقل به اندازه سبد y خوب است.

موردی دیگر در صفحه ۴۳۳ قابل مشاهده است. مترجم اصطلاح «The Arbitrage Pricing Theory» را به صورت «آربیتراژ تئوری قیمت‌گذاری» ترجمه کرده است که چنین اصطلاحی در اقتصاد وجود ندارد، بلکه درست آن «نظریه آربیتراژ قیمت‌گذاری» است.

به نظر می‌آید علت این اشتباه تغییر جای صفت و موصوف در ترجمه است و مترجم محترم واژه «pricing theory» را به‌عنوان یک ترکیب وصفی گرفته است، حال آن‌که ترکیب وصفی «arbitrage pricing» است و واژه Theory به‌عنوان یک صفت دیگر برای «arbitrage pricing» به‌شمار می‌رود. در نتیجه ترجمه صحیح آن «نظریه آربیتراژ قیمت‌گذاری» است، نه «آربیتراژ تئوری قیمت‌گذاری» و این اشتباه در عنوان اصلی هم تکرار شده است. هم‌چنین، بهتر بود به‌جای واژه بیگانه «تئوری» از واژه رایج «نظریه» در ترجمه بهره می‌برد. نمونه دیگری در صفحه ۳۷۴ کتاب اصلی انگلیسی است که نادرستی برگردان آن به فارسی موجب نارسایی ترجمه شده است:

'Efficient portfolios with risky and risk-free assets'.

ترجمه این عبارت در صفحه ۴۳۱ چنین است: «سبد داراییهای کارای دارایی‌های ریسکی و بدون ریسک» که یک عبارت بی‌معنی است و خواننده ایرانی را سردرگم می‌کند. این جمله که در داخل نمودار وجود دارد، علاوه‌براین که صورت نگارش دو واژه «دارایی‌های» در یک عبارت باهم متفاوت است، اولی را با «ی» و دومی را با «ئ» نوشته شده است که درست نیست، هم‌چنین «سبد داراییهای کارای داراییها» نیز نامفهوم است و ترجمه درست عبارت بالا چنین است: «سبد سهام کارآمد با دارایی‌های پرمخاطره و بی‌خطر».

مورد بعدی که در بخش تحلیل کمی از آن یاد شد، در صفحه ۲۸۵ مشاهده می‌شود که برگرفته از جمله زیر در صفحه ۲۴۸ کتاب اصلی انگلیسی است:

'Panel A depicts the solution if self-selection is not a problem'.

ترجمه کتاب به‌شکل «نمودار (الف) راه‌حلی را نشان می‌دهد که اگر خودگزینی مسئلهای نباشد» است، علاوه‌بر ایرادهای نگارشی، نکته قابل‌بحث در این مورد ترجمه واژه «the solution» است، زیرا درحالی‌که حرف تعریف the وجود دارد، مترجم آن را به‌صورت «راه‌حلی» یعنی به‌طور نکره ترجمه کرده است و همین امر موجب ابهام و نارسایی ترجمه شده است، زیرا در متن اصلی «راه‌حل» را تعریف کرده و به آن اشاره کرده است و منظور نویسنده همان راه‌حلی است که از آن یاد کرده است، اما ترجمه نشان‌دهنده منظور نویسنده نیست، چون واژه «راه‌حلی» نکره ترجمه شده است و هر راه‌حلی را در بر می‌گیرد، ولی این‌گونه نیست، بلکه منظور راه‌حل مشخصی است. لذا باید آن را به‌شکل معرفی ترجمه می‌کرد: «اگر خودگزینی مسئلهای نباشد، نمودار (الف) راه‌حل را نشان می‌دهد».

۶. نتیجه‌گیری

باتوجه به بررسی‌ها و ارزیابی‌های انجام‌شده، کتاب موردبحث این نوشتار یکی از کتاب‌های خوب و جامع در بخش اقتصاد خرد است که در ارزیابی ترجمه آن مطالب زیر قابل‌برداشت است:

۱. انتخاب این کتاب برای ترجمه به زبان فارسی انتخابی بسیار سودمند برای اقتصاددانان به‌خصوص دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی مفید است؛
  ۲. باتوجه به ایرادهای جزئی در بخش ویرایش و نگارش این اثر، می‌توان گفت که وضعیت این کتاب از نظر ویرایشی، نگارشی، و صفحه‌آرایی مطلوب است، اما بهتر است از نظر ظاهری به‌خصوص شکل‌ها و نمودارها بازنگری و رویه یک‌سان در ارائه آن‌ها رعایت شود؛
  ۳. در کنار استفاده از معادل‌های اصطلاحی مناسب، استفاده از واژه‌های لاتین، که معادل فارسی آن‌ها وجود دارد، در این کتاب بسیار است؛ به‌خصوص واژه‌هایی انگلیسی که کاربرد آن‌ها در زبان فارسی رایج و متداول نیست. بهتر است که دست‌کم از واژگان و اصطلاحات شناخته‌شده استفاده شود؛
  ۴. در کل برگردان این کتاب به فارسی قابل قبول است، اما در انتخاب معادل‌های مناسب و دقیق در فارسی اشتباهاتی رخ داده است که در موارد نه‌چندان کمی متن را برای خواننده مبهم کرده است. هم‌چنین، در مواردی معادل‌های انگلیسی در برگردان فارسی کاملاً نادرست ترجمه شده است و بیان‌گر متن انگلیسی نیست، اشتباهات این‌چنینی قابل قبول نمی‌نماید؛
  ۵. کتاب *تحلیل اقتصاد خرد*، اثر هال واریان، از لحاظ علمی بسیار ارزشمند است و یک منبع علمی دانشگاهی به‌شمار می‌رود. انتظار می‌رود که ترجمه آن با رعایت امانت علمی به‌شکل بسیار متین و متناسب با شأن دانشگاهی ترجمه می‌شود، اما باتوجه به ارزیابی‌های کمی و کیفی صورت‌گرفته از ترجمه کتاب، به‌ویژه بخش‌هایی که باعث تغییر معنی متن شده‌اند، کتاب ترجمه‌شده در سطح یک کتاب دانشگاهی نیست.
- پیش‌نهاد می‌شود باتوجه به موارد مطرح‌شده و اهمیت علمی کتاب و شخصیت علمی مترجم محترم، که از دانش‌آموختگان دانشگاه برتر کشور است و جایگاه اجرایی و علمی خوبی دارد، در چاپ‌های بعدی به رفع این عیوب اقدام کند تا جامعه دانشگاهی از آن بیش‌تر و بهتر بهره‌مند گردد.

کتاب‌نامه

- جعفری هرندی، رضا، احمدرضا نصر، ابراهیم میرشاه جعفری (۱۳۸۷)، «تحلیل محتوا روشی پرکاربرد در مطالعات علوم اجتماعی، رفتاری و انسانی با تأکید بر تحلیل محتوای کتاب‌های درسی»، فصل‌نامه روش‌شناسی علوم انسانی، س ۱۴، ش ۵۵.
- سالواتوره، دومینیک (۲۰۰۶)، *تئوری و مسائل اقتصاد خرد*، ترجمه حمیدرضا ارباب، تهران: نی.
- عزتی، مرتضی (۱۳۹۷)، *تحلیل رفتارهای اقتصادی در چهارچوب اسلامی*، تهران: سمت.
- فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۳۸۴)، *دستور خط فارسی*، تهران: آثار.
- مقدم، وحید و هادی امیری (۱۳۹۶)، «بررسی و نقد کتاب *اقتصاد به‌روایت دیگر*»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۷، ش ۹.
- واریان، هال (۱۳۹۶)، *اقتصاد خرد میانه*، ترجمه سیدجواد پورمقیم، تهران: نی.
- واریان، هال (۱۳۹۶)، *تحلیل اقتصاد خرد*، ترجمه رضا حسینی، تهران: نی.
- واعظ برزانی، محمد (۱۳۸۷)، «نقد و بررسی کتاب *سیر تحول در تجزیه و تحلیل‌های اقتصاد کلان*»، فصل‌نامه فرهنگ، ش ۲.
- واعظ برزانی، محمد (۱۳۹۲)، «بررسی و نقد کتاب *اقتصاد کلان*»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۳، ش ۱.

Hayes, A. (2020), "Risk Premium", Available at:

<<https://www.investopedia.com/>>.

Henderson, James M. and Richard M. Quandt (1958), *Microeconomic Theory: A Mathematical Approach*, New York: McGraw-Hill Book Company.

Mas-Colell, Andreu, Michael D. Whinston and Jerry R. Green (1995), *Microeconomic Theory*, New York: Oxford University Press.

Nicholson, Walter and Christopher Snyder (2005), *Microeconomic Theory: Basic Principles and Extension*, Mason, OH: Thomson South-Western.

Varian, Hal R. (1992), *Microeconomic Analysis*, New York: Norton and Company.